

ніх цін. Рівень світових цін зумовлений вищою купівельною спроможністю населення економічно розвинених країн. Зважаючи на це, експортери повинні отримувати лише ту частку доходів, на яку дійсно заслуговують – нормальний підприємницький прибуток. Все інше має забирати держава у вигляді стягнень до місцевого і державного бюджету. Ці заходи створюють умови для бездефіцитності лісових бюджетів.

Важливою сферою державної лісової політики є розумне втручання в процес ціноутворення на лісові ресурси. Основним завданням держави як власника лісових ресурсів має бути створення партнерських відносин між лісогосподарськими підприємствами та приватними лісокористувачами. На основі переговорного процесу між органами виконавчої влади і союзами лісопромисловців має досягатися консенсус щодо головних економічних критеріїв оцінювання лісових ресурсів. До цих критеріїв відносять: ринки збуту лісопродукції, насамперед круглих лісоматеріалів і особливо дрібної і низькоякісної деревини, розрахункові ціни на лісопродукцію, сучасний рівень оплати праці, нормальну рентабельність.

Попневу плату необхідно використовувати як інструмент державного регулювання цін на лісопродукцію з метою повного вилучення лісової ренти. Для цього під час визначення ставок попневої плати потрібно приймати розрахункові ціни на проміжну і кінцеву лісопродукцію, а також ціну лісоматеріалів, яка формується на аукціонах.

Висновки та пропозиції. Модель розвитку лісокористування за ринкової економіки має забезпечувати збереження лісів для майбутніх поколінь, посилення їх продуктивних і захисних функцій, збалансованості лісових доходів і витрат, пріоритет лісівничо-екологічної діяльності над господарською, максимізацію лісового доходу, сприятливі умови для розвитку лісового бізнесу, подвійну участь в організації лісокористування законодавчої влади та громадських організацій, зацікавленості місцевих адміністрацій та місцевого населення в збереженні лісів та раціональному використанні лісових ресурсів.

Необхідними заходами підвищення ефективності управління лісами повинні стати економічне оцінювання лісових ресурсів на основі рентного підходу, орієнтація лісового менеджменту на ринкові фактори ціноутворення, вилучення повною мірою попневої плати на користь державного і регіонального бюджету, вирівнювання прибутковості експорту лісопродукції порівняно із внутрішнім ринком.

Література

1. Починков С.В. Рыночная модель лесопользования: экономические аспекты / С.В. Починков // Лесное хозяйство : журнал. – 2000. – № 1. – С. 26-31.
2. Русова И.Г. Доходность лесопользования и лесная политика / И.Г. Русова, В.А. Шкунов // Лесное хозяйство : журнал. – 2000. – № 6. – С. 4-7.
3. Коваль Я.В. Економічна оцінка лісових ресурсів: методологія, методика, практика / Я.В. Коваль. – К. : РВПС при НАН України, 1998. – 43 с.
4. Синякевич І. Лісове господарство України в 21 ст. : сценарії розвитку / І. Синякевич, І. Соловій, А. Дейнека // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 9. – С. 72-81.

Карпук А.И. Рыночная модель лесопользования: экономико-экологические аспекты

Рассмотрена рыночная модель лесопользования. Обоснованы механизмы повышения эффективности лесопользования на основе комплекса мер государственного управления в лесных хозяйствах и регулирования лесных отношений.

Ключевые слова: модель, рынок, лесопользование, экономико-экологические аспекты.

Karpuk A.I. Market model of forest use: economical and ecological aspects

The article considers the market model of forest use. It is based the mechanism of the increase of forest use efficiency on the basis of complex tools of state management in the forestry and regulation of forest relations.

Keywords: model, market, forest use, economical and ecological aspects.

УДК 504.05(477)

Доц. Г.З. Леськів, канд. техн. наук – Львівський ДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ПРОЕКТОВАНОЇ ТА ЗДІЙСНЮВАНОЇ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДОВКІЛЛЯ

Розглянуто метод оцінювання впливу проекрованої та здійснюваної антропогенної діяльності на навколишнє природне середовище та особливості розроблення та передачі на експертизу проекрованої та здійснюваної антропогенної діяльності на довкілля.

Ключові слова: екологічна експертиза, проектована та здійснювана антропогенна діяльність, оцінювання впливів на навколишнє середовище, наукова еколого-експертна оцінка.

Законодавчо та нормативно закріпленим методом оцінювання впливу проекрованої та здійснюваної антропогенної діяльності на навколишнє природне середовище є екологічна експертиза. Законодавчий статус екологічної експертизи закріплюється Законами України "Про охорону навколишнього природного середовища" [1] та "Про екологічну експертизу" [2]. Згідно з законом "Про екологічну експертизу", "екологічна експертиза в Україні – вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки".

Найпоширенішими об'єктами екологічної експертизи є:

- для проекрованої діяльності – проекти будівництва нових об'єктів антропогенної діяльності. Експертній оцінці підлягає спеціальний том передпроектної чи проектної документації "Оцінка впливів на навколишнє середовище" (ОВНС), якого спеціально розроблено для екологічної експертизи у складі проектної документації на нове будівництво, розширення, реконструкцію та технічне переоснащення об'єктів промислового та цивільного призначення. Під час розроблення матеріалів ОВНС ліцензовані на цю діяльність організації керуються

вимогами Державних будівельних норм ДБН А.2.2.-1-2003 [3], стандартом України ДСТУ ISO-14001-97, чинними санітарними та протипожежними нормами, а також місцевими екологічними умовами й обмеженнями;

- для екологічних ситуацій – наукова еколого-експертна оцінка ситуації (НЕЕО) в зоні впливу діючих об'єктів та комплексів на навколишнє природне середовище, яку розробляють компетентні наукові підрозділи чи організації.

Незважаючи на відмінності у підходах та алгоритму розроблення ОВНС і НЕЕО, склад та зміст матеріалів оцінювання в цих документах впливу проектованої та здійснюваної антропогенної діяльності на довкілля є ідентичний [4]. Оскільки розділ ОВНС розробляють для проектованої діяльності, а НЕЕО – для здійснюваної, не зважаючи на спільності у способах оцінювання впливу антропогенної діяльності на довкілля, в алгоритмі розроблення та передачі цих документів на експертизу є певні особливості та відмінності.

Для розроблення розділу ОВНС використовують інформацію про існуючий стан навколишнього середовища, фонові забруднення та існуючі забруднення, а також роблять прогноз (із використанням розрахункових методів) про зміни стану навколишнього природного середовища, які стануться внаслідок реалізації проекту, на який і розробляють розділ ОВНС. Внаслідок аналізу прогнозу змін стану навколишнього середовища відповідно до встановленого переліку впливів проводиться визначення комплексу заходів щодо попередження або обмеження небезпечних впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, необхідних для дотримання вимог природоохоронного та санітарного законодавств й інших законодавчих та нормативних документів, які стосуються безпеки навколишнього середовища.

За результатами розробленого розділу ОВНС, замовник і генпроектувальник або, за їх дорученням, виконавцем ОВНС складають Заяву про екологічні наслідки діяльності (ЗЕН), яка є юридичним документом щодо суті цих наслідків і гарантій виконання природоохоронних заходів із забезпечення навколишнього середовища на весь період здійснення планованої діяльності, є резюме матеріалів ОВНС. У ЗЕН повинні бути відображено:

- дані про плановану діяльність, мету і шляхи її здійснення;
- істотні фактори, що впливають чи можуть впливати на стан навколишнього природного середовища з урахуванням можливості виникнення надзвичайних екологічних ситуацій;
- кількісні та якісні показники оцінювання рівнів екологічного ризику та безпеки для життєдіяльності населення планованої діяльності, а також заходи, що гарантують здійснення діяльності відповідно до екологічних стандартів і нормативів;
- перелік залишкових впливів;
- вжиті заходи щодо інформування громадськості про плановану діяльність, мету і шляхи її здійснення;
- зобов'язання замовника щодо здійснення проектних рішень відповідно до норм і правил охорони навколишнього середовища і вимог екологічної безпеки на всіх етапах будівництва та експлуатації об'єкта планованої діяльності.

ЗЕН складають у стислій формі, що містить тільки підсумкові результати ОВНС і необхідні коментарі.

Замовник планованої діяльності повинен забезпечити в установленому порядку інформування населення про громадське обговорення проекту

(коло учасників обговорення повинно визначатися масштабами очікуваних впливів). У засобах масової інформації повинно бути опубліковано Заяви про наміри, а основні результати планової діяльності мають стати предметом громадського обговорення. Коригування матеріалів ОВНС за результатами громадського обговорення здійснюється за рішенням замовника і генпроектувальника. Мотиви неврахування тих чи інших рішень, за необхідності, передаються заінтересованій громадськості. Відкориговані матеріали ОВНС разом із супроводжуючими документами про громадську експертизу (якщо вона була проведена) та результати громадських обговорень передаються згодом на державну екологічну експертизу.

Для розроблення НЕЕО використовують інформацію про існуючий стан навколишнього середовища на основі даних моніторингу декількох незалежних суб'єктів моніторингу впродовж певної кількості років, яка дає змогу простежити динаміку зміни стану компонентів навколишнього середовища внаслідок впливу на них здійснюваної діяльності. Результати узагальнювального моніторингу стану навколишнього середовища в зоні впливу здійснюваної діяльності, результати екологічного аудиту (якщо його проводили) виносять на громадські слухання. Протоколи громадських слухань використовують невдовзі для розроблення НЕЕО.

Заявки на проведення державної екологічної експертизи екологічних ситуацій, що склалися в окремих населених пунктах або регіонах, яких проаналізовано в НЕЕО, якщо рішення про державну екологічну експертизу цих ситуацій прийнято Кабінетом Міністрів України, подають до еколого-експертного підрозділу Мінекології. В інших випадках заявки на проведення державної екологічної експертизи зазначеної документації, а також документації з діючих об'єктів і комплексів подають до еколого-експертних підрозділів органів Мінекології на місцях.

Таким чином, у матеріалах оцінювання впливу на навколишнє природне середовище запланованої (ОВНС) чи здійснюваної (НЕЕО) діяльності обґрунтовують її доцільність та способи реалізації, можливі альтернативні варіанти рішень, характеристику стану навколишнього природного середовища території, види та рівні впливу на нього в нормальних і екстремальних умовах, можливі зміни його якісного стану, еколого-економічні наслідки діяльності, заходи щодо зменшення рівня екологічного ризику і забезпечення вимог екологічної безпеки.

Література

1. Закон України про охорону навколишнього природного середовища. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України про екологічну експертизу. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
3. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд: ДБН А.2.2.-1-2003. Затв. Держ. комітетом будівництва та архітектури. – К.: Вид-во "Ліга нова", 2004. – 19 с.
4. Калиновський С.В. Оцінка впливу і екологічна експертиза – сьогодні і завтра / С.В. Калиновський // Рідна природа: науково-популярний екологічний журнал. – 2000. – № 1. – С. 17-24.

5. Экологическая оценка и экологическая экспертиза / О.М. Черп, В.Н. Виниченко, М.В. Хотулёва, Я.П. Молчанова, С.Ю. Дайман. – М. : Изд-во "Эколайн", 2000. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.ecoline.ru/mc/books/eiabook>.

Лескив Г.З. Особенности оценки влияния проектируемой и осуществляемой антропогенной деятельности на окружающую среду

Рассмотрен метод оценки влияния проектируемой и осуществляемой антропогенной деятельности на окружающую естественную среду и особенности разработки и передачи на экспертизу проектируемой и осуществляемой антропогенной деятельности на окружающую среду.

Ключевые слова: экологическая экспертиза, проектируемая и осуществляемая антропогенная деятельность, оценка влияний на окружающую среду, научная эколого-экспертная оценка.

Leskiv H.Z. Features of estimation of influence of the designed and carried out anthropogenic activation environment

The method of estimation of influence of the designed and carried out anthropogenic activity is considered on a natural environment and features of development and transmission on examination of the designed and carried out anthropogenic activity on an environment.

Keywords: ecological examination, designed and carried out anthropogenic activity, estimation of influences on an environment, scientific ecology – expert estimation.

УДК 338.2

Доц. Ю.М. Кушнірчук, канд. екон. наук – Львівський ДУВС

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ У ПАРАДИГМІ ФІСКАЛЬНОЇ НАУКИ

Здійснено огляд сучасних підходів до поняття екологічного оподаткування. Проведено оцінку фінансового значення екологічних податків в Україні. Проведенню оцінювання ефективності фінансування природоохоронних заходів. Емпірично досліджено підходи до оцінювання розмірів екологічних податків. Проаналізовано структуру екологічних платежів, які сплачують в країні. Окреслено проблемні та перспективні аспекти екологічного оподаткування в Україні.

Ключові слова: екологічний податок, викиди, скиди і розміщення забруднювальних речовин, витрати на природоохоронні заходи, фінансова ефективність екологічних платежів, податкове навантаження екологічними платежами.

Вступ. Нині дедалі більшого значення набуває питання екологічної безпеки. Інтенсивний розвиток виробництва є, з одного боку, стимулятором для економічного зростання, а з іншого – виявляється у негативних наслідках – забрудненні довкілля. Це пов'язано передусім із тим, що економіка нашої країни тривалий час розвивалась без урахування можливих екологічних наслідків. В Україні розміщені переважно шкідливі ресурсо- та енергомісткі виробництва із застарілими технологіями та недостатньо ефективними природоохоронними системами. Отже, зростання обсягів фінансово-економічної діяльності зазвичай супроводжується збільшенням обсягів використання ресурсів, що погіршує екологічну ситуацію в країні.

Постановка завдання, мета дослідження. Підвищена увага до екологічного оподаткування пов'язана з масштабними екологічними катастрофами, що супроводжують діяльність людини, та пов'язані із цим питання навколишнього середовища, які висвітлюються у засобах масової інформації. Ок-

ремі питання з екологічного оподаткування розглянуто у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема: А. Соколовської, З. Варналія, Л. Тарангул, Ю. Іванова, І. Майбутова, О. Кащенко, В. Міщенко, О. Савченко, Є. Хлобистова, О. Веклич, О. Василенко та багатьох інших. Однак комплексного дослідження екологічного місця екологічного оподаткування у системі фінансних важелів досі не здійснено. Саме тому метою дослідження є вивчення вітчизняного фінансового досвіду регулювання екологічних питань, оцінювання його ефективності та на основі цього формулювання пропозицій щодо його реформування в Україні.

Виклад основного матеріалу. У Конституції України визначено, що "забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України... є обов'язком держави" [1, с. 16].

Досвід зарубіжних країн свідчить, що вагомими інструментами стимулювання енергозбереження та екологізації виробництва є ресурсні платежі та природоохоронні заходи. Механізм оподаткування ресурсовикористання покликаний забезпечити ефективніше їх використання та відтворення ресурсів. Цього можна досягти застосуванням як регулювальних, так і фінансних властивостей цих платежів. Акумуляуючи ресурсні платежі, держава фінансує природоохоронні заходи та сприяє відновленню екорівноваги, тобто забезпечує ресурсно-сировинну, енергетичну, продовольчу та екологічну безпеку.

В Україні до екологічних платежів належить лише екологічний податок – дещо модифікована версія збирання за забруднення навколишнього середовища. У світовій фінансній практиці існує кілька підходів до визначення розміру екологічних платежів:

- перший передбачає урахування втрат суспільства від забруднення довкілля;
- другий ґрунтується на визначенні витрат, необхідних для здійснення природоохоронних заходів.

Згідно з першим підходом, проаналізовано динаміку шкідливих викидів та збирання за забруднення навколишнього природного середовища (рис. 1).

Рис. 1. Темпи зростання екологічних платежів та викидів, скидів і розміщення забруднювальних речовин в Україні у 2003-2010 рр. (розрахував автор на основі даних [2])

З рис. 1 видно, що від 2002 р. до 2009 р. екологічні платежі зросли у 4,66 рази, а темпи викидів, скидів та розміщення відходів знизились на 29 %.